

RODZONY (284) *part praet pass pf i ai*

Oba o jasne.

sg m N rodzony (63). ◇ *G* rodzoného (17); -ého (3), -(e)go (14). ◇ *D* rodzon(e)mu (10). ◇ *A* rodzoného (27); -ého (1), -(e)go (26). ◇ *I* rodzonym (19). ◇ *L* rodzonym (6) *BielKron* (2), *SkarŻyw*, *StryjKron*, *RybGęśli*, *SarnStat*, rodzon(e)m (2) *ZapWar* (2). ◇ *V* rodzony (3). ◇ *f N* rodzonã (8). ◇ *G* rodzonėj (21); -ėj (4), -(e)j (17). ◇ *D* rodzonėj (4); -ėj (1), -(e)j (3). ◇ *A* rodzonã (16). ◇ *I* rodzonã (9). ◇ *L* rodzonėj (1). ◇ *V* rodzonã (1). ◇ *n N* rodzon(e) (4). ◇ *I* rodzonym (1). ◇ *pl N m pers* rodzeni (31), rodzony (3) *ZapWar* (2), *ZapKościel*, rodzoni *StryjKron* (2). *subst* rodzon(e) (6). ◇ *G* rodzonych (17). ◇ *D* rodzon(e)m (1). ◇ *A m pers* rodzon(e) *StryjKron* (3), rodzonych (1) *SarnStat*. *subst* rodzon(e) (4). ◇ *I m* rodzonými (3) *KochFr*, *SarnStat* (2), rodzonymi (1) *ZapWar*.

Składnia dopełnienia sprawcy: rodzony od kogo (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

I. W funkcji przymiotnika: *Połączony więzami krwi, blisko spokrewniony; germanus BartBydż, Miech, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; uterinus Calep, Cn; naturalis Cn (254) : ZapWar 1505 nr 1969; MetrKor 38/501; A ięft iście zacnego narodu młodzyeniec/ Páná Simulatorow rodzony ięftrzeniec. RejWiz 75, 3v; RejZwierz 8; OrzRozm B4v; Konrad pierwży Mázowieckie Kłiążę bráth Leftká białęgo był iemu rodzony dziad BielKron 368, 301; Mącz 144c; OrzQuin Rv, R2v; RejZwierc 154v, 273v; WierKróc Bv; Bo ci wżyłcy [bracia cioteczni i stryjeczni] bráciã ię zowiã/ chociaże nie ták blifcy iã iãko rodzeni/ ále po mátcie ábo oycu idã. SkarŻyw 242; ZapKościel 1583/88v [2 r.]; KochFr 55; PaprUp G3v; IEŕliby kto oycã/ mátkę/ ábo brátã/ ábo ťioŕtrę/ ťtryiã rodzoného/ ábo żonę/ ábo mężã/ ábo po którymby miał w dobrã ťuccedowãć/ zãbił: tákowy [...] SarnStat 1172, 1243; KlonWor 63.*

rodzony po kim (1): *Matrueles, Od dwu iioŕtr dziecy/ ciotczone dziecy rodzone po mátkách. Mącz 211b.*

W charakterystycznych połączeniach: rodzony dziad, płod, siestrzeniec (3), *stryj* (12), *synowiec* (2), *wuj*.

Wyrażenia: »(jako a. by) brat (a. bratek) rodzony; bracia rodzona« = *frater germanus Miech, Mącz, Modrz, JanStat; uterini fratres Calep [szyk 132:25] (136;21); LibLeg 11/93; ZapWar 1505 nr 1999, 1506 nr 2031, 1513 nr 2063, nr 2084, 1514 nr 2153 (20); OpecŻyw 66v; a podnyoŕwłfy Iozef otzy ťwoie wzrzał Beniamina brata ťwego rodzonego iednego oycã y iedney mátki HistJóz Dv, D3; MiechGlab 32, 42, 47; Nie smie ťie zwierzyć nikomu, Ani bratu rodzonemu BierRozm 13; LibMal 1546/123v; RejJóz P2v; LubPs I3; Zã tákich ludzi [jak Chodorowscy i Żórawińscy] były/ látã złote ony/ Ale dziť z nim przez nogę [tj. podťępnie]/ by y brát rodzony. RejZwierz 83v, 19v; Edwigã [...] poiednãłã ię [Henryka i Konrada] przyťãdziwłfy opiekę Konradowi iako bliťzťťemu po brácię rodzonym BielKron 358v, 122, 129v, 141v, 157, 187 (22); In loco fratris amare, Niemniey miłowãć yãko brátã rodzonego. Mącz 167a; iuxta ac si frater meus sustentavit, Nie ynaczey yãko brát rodzony okazowãłmi powolnoťci y poťługi ťwe. Mącz 179d, 136a, 144c, 168c [2 r.]; OrzQuin B4v, R3; Prot C2; GórnDworz Y7v; á bãdź tego iťt/ iź cie przypuťczę w rowny dzyãł s ťobã/ á wezmę cie ťobye zã rodzonego brátã ťwego. RejPos 168, 3v; RejZwierc 7v, 55v, 93, 227; KochMon 25, 27; CzechRozm 151v [3 r.]; Bo trzey [!] brácię rodzonych dla imienia zãbił. PaprPan Hh3v; ModrzBaz 64, 127v; SkarJedn A3,*

225, 257; Brát rodzonego nie odkupi brátá/ Kiedy iuz przyidą zámierzóné látá. *KochPs* 72; *SkarŻyw* 164, 168, 192, [236], 355 (9); *ZapKościér* 1579/3v, 1580/4v, 1581/44v, 1585/56v, 57v (12); Ci Xiążętá przednieyŕze rodzoni bráćia mieli drugich Xiążęt pod ŕwoiá mocá niemáło *StryjKron* 115, 115, 180, 190, 270, 315 [2 r.] (15); Niedbał [*Parys*] chocia pogonia miáła być zá niemi/ Choć miał tego przypłáćić bráty rodzonémi *KochFr* 73, 132; *WerGośc* 237; *WerKaz* 296; *GórnRozm* Dv; dwanałcie ych belo Senatori znacznemi Wradzie Panŕkiew wŕzitko Braciei rodzoney Sinow tego pomiemonego [!] Woiewodi. *PaprUp* E4, B, B2, C4, F2, F3; *ActReg* 158; *Calep* 1145a; *KochFrag* 43; Ale iuz dziéwki, iefli bráćieý rodzonéy nie bédzie, dziedziczá. *SarnStat* 589; Wŕzákże Kommiŕfię ku rozdźieleniu dóbr ták między bráćiá rodzoná/ iáko między innémi którémikolwiek krewnémi/ którzy do których dóbr iednáká bliskość máiá [...] obiáłniamy/ iž máiá mieýŕce/ y ŕkázuiemy. *SarnStat* 838, 586, 589, 593, 596, 635 (21); *SkarKaz* 121b; *KlonFlis* H4v; *PudłDydo* A2v; *SzarzRytŕSzarz* nlb 2; [*KsięgaSądIwk* 49; Rodzonych teŕ bráćieý dzieći/ do dziedzictwá rowni łá nierodzonym/ to iefł/ pułbráćieý. *SzczerbSpecSax* 416 (*Linde*), 416 (*Linde*)].

»ciotczony rodzony« (1): jako shobye pyothr sthem tho grzegorzem nyczá swaczy szczocznemých [!] rodzonych *ZapWar* 1522 nr 2281.

»(by) rodzona ciotka« [szyk 8:5] (13): Spadek po vrodzonym Mathussu Iardanowskim w then obyczay yz przerzeczony Chlevienszi przerzeczoney Annie Cziothcze swoyey rodzoney maiá dacz piethnascie kop grossy w polgroszczeh *ZapWar* 1550 nr 2655, 1527 nr 2361, 1544 nr 2451; Widzyŕz ze wŕzytczy powazni O iey [*Fortuny*] ŕie łaskę ŕtaraiá Wielká na to pieczá maiá A tobieć dzywno folguie Na wŕzem łaskę okaŕzuie A podawać tak rzecŕ ŕlodká Być była rodzoná ciotká *RejJóz* E7v; Buławá mu teŕ ŕtoi zá rodzoná ciotkę. A iáko w wŕłánym ŕtryiu nádzyeiá w gránacie *RejWiz* 4v, 93, 94; [*Jan Włodzisławski*] Zbiegawŕzy ŕwiátá wiele/ wŕzytkiego ŕprobował. Dworŕkich ŕpraw y Rycerŕkich/ á widzac iž plotki/ Iáł ŕie miŕley ŕwobody/ by rodzoney ciotki. *RejZwierc* 64v, 42, 118v; Pothomek zacny ozdobi ŕwe przodki/ Wŕzeteczny zelży y rodzone ciotki. *RejZwierc* 219v; *PaprPan* C2v; *StryjKron* 547.

»matka rodzona« (1): jako oyczecz moy nye(d)gdy yan nye przyscheth [...] do ŕlyachathnyey katharzyny Mathky yego Thomka Rodzoneyey poszmyerdzy [!] oycza yego [...] Tak my bog pomyoschy swathy krzysch. *ZapWar* 1513 nr 2063.

»ociec rodzony« (1): Mogę go [*dumnego*] z Pháetontem porownáć ŕzalonym/ Ktory ná Apollonie Oycu ŕwym rodzonym Wymogł/ żeby ŕłoneczne iáłnoŕwietne konie Z ieden dzieñ mogł prowadzić ku zachodniey ŕtronie. *RybGęŕli* Cv.

»siostra rodzona« = *soror germana* *Mącz* [szyk 19:6] (25): *ZapWar* 1521 nr 2265, nr 2272, 1550 nr 2666; Ten Sáturnus poiáł zónę ŕioŕtrę ŕwoię rodzoná *Ops. BielKron* 20, 44v, 220v, 261, 408, 413v; Soror dicta est, Była miáná za rodzoná moyę ŕioŕtrę. *Mącz* 86c, 403b; ázaŕbyŕ go [*pana swawolnym żywotem żyjącego*] teŕ ŕłufłnie s tego przefłrzedz nie miał? [...] Wŕpomniawŕzy ŕobie Dawidá/ [...] iáko ŕie potym ŕynowie iego mordowáli/ iáko ŕobie ŕioŕtri rodzone wydzieráli/ y iáko ie niepoczćiwe chowáli *RejZwierc* 46v, 273v; *BiałKaz* L4v, M3; ŕioŕtrę ŕwoię miał rodzoná/ ktora [...] znaboŕeñŕtwem iákáŕ kóŕzulę S. Wincentego chowála *SkarŻyw* 311, A5, 125, 483; *ZapKościér* 1580/4v, 21v, 1581/44v; *StryjKron* 547; iáko nierzádne y nie vczćiwe iefł małŕzeñŕtwo oycá z corká/

łyná z mátką/ brátá z rodzoną šioftrą/ [...] ták teź [...] *WujNT* 782; *SarnStat* 1159; [Brácia y šioftry rodzeni/ biorą špadek dziedźiczny/ po bráćiey/ álbo šioftrách šwych rodzonych/ przed brácią ábo šioftrámi nierodzonymi. To dla tego/ iż rodzeni bliźszy są w štopniu krewnošći/ niz [!] nierodzeni *SzczerbSpecSax* 416 (*Linde*)].

»rodzeni sobie« (1): przywitał ią [*Jakub Rachelę*]/ oblałpł záplákawšzy/ á obiáwił šie iey iż iešt iey brát wuieczny (bo on był od šioftry Rebeki/ á oná od brátá Lábán/ rodzonych šobie.) *BielKron* 15.

»rodzony syn« [*szyk 1:1*] (2): *WujNT* 204; PRzywiléy álbo Práwo [*braci Radziwiłłów*] [...] którym oni porządek Prává wšzelákiey dziedźicznejéy oyczyštéy máiętnošći šwéy potomkom šwoim rozpišáli/ iż iuź tylko męłkiego rodzaju potomkowie šynowie rodzeni/ [...] dziedźictwo pošięgáć máią *SarnStat* 1030.

Szeregi: »rodzony i (a) przyrodny« (2): Zon nie poymuycie iedno s šwoich narodow dwunálcie/ dzyewki wolne dobrych á cnotliwych przyacioł/ okrom šioftry rodzoney y przyrodney á oycowey šioftry/ moźe káždą iná blišką w rodzye poiáć. *BielKron* 44v; *ZapKościer* 1580/4v.

»rodzony i stryjeczny« (1): Potym gdy Witóld był podniešion ná Wielkie Xięštwo Roku 1392. Bráty rodzone y Stryieczne/ iednych pobil/ drugich z ich oyczyštých vdziałow [...] złupił y wyzuł *StryjKron* 355.

»własny i rodzony« (1): po zefšćiu iego [*księdza biskupa*]/ [...] W.M. šam iáko własny y rodzony Šieštrzeniec iego [...] pišm pozoštálych [...] nie zániechalz [...] y do potomnych šácno podáć będziéšz mógl y vmiał. *KochCz* A2v.

Przen (11) : TRzeźwošć á miernošć máło nie rodzone/ Ty záwždy czynią ludzi ozdobione. *RejZwierc* [213].

Wyrażenia: »bracia rodzeni« (1): Ludzki rodzaj nieiednáki/ ále duchowny wšzytkim iednáki: bo iednego máią oycá Bogá/ á wšzyšcy brácia šobie są rodzeni. *ŠkarŻyw* 206.

»ciotczony rodzony« (4): *RejWiz* 74v; A Gdychmy šie iuź o práwdzie námowili/ tu iuź mušimy štałošć do niey przyštošować/ bo ty dwie pánie z iednego domu idą/ máło nie są šobie ciotczone rodzone. *RejZwierc* 85, 216v; Cnotá bowiém czyšćošći pánieškiey, á vkochánié štanu bezzeškiego, byle wedle Bogá, są ciotczoné rodzoné. *GošCast* 7.

»rodzona ciotka« (3): *RejWiz* 58v; Przy kominie z grzanką czáłzá/ Iešt rodzona ciotká náłzá. *RejZwierc* 237, 223v.

»krew rodzona« = *pokrewiešstwo* (1): zá przednieyšzą iednáki w tym rzędzie W.M. poczytáiąc/ iáko tę/ ktora y povinnošćią krwi rodzoney zięta/ y chęćią á miłošćią bráterłką znáczną zniewolona iešteš *GrabowSet* A2v.

»rodzona siostra« (1): Šzalony práwie iešt šłup mármurowy/ Pięknie špráviony/ czoź gdy nie ma mowy. Šzalona šprává podobna ku złošći/ Práwie rodzona šioftrá iey miłošći. *RejZwierc* 214v.

»sobie rodzeni« (1): *ŠkarŻyw* 206 cf »bracia rodzeni«.

α. *W funkcji rzeczownika* (14) : yako oczyecz moy zatrzymał wyszey trzech lath y ya z rodzonymy mogymy tho šzyedlyško o kthore mye pošwaly [...] thako my bog pomošz *ZapWar* 1532 nr 2388, 1507 nr 2038; vel germani sunt, qui habent eundem patrem et eandem matrem, rodzeny *BartBydg* 251; *RejJóz* M3 [2 r.]; *BielKron* 96v; *GórnDworz* L5v, Aa4v; *StryjKron* 767; O dzielech miedzy

rodzonémi. *SarnStat* 1265; Dziwuyże fię tu obcym kiedy iuż rodzeni Przedaią fwe od Oycá iednego fplódzieni. *KlonWor* 29, 61.

W porównaniu (1): Gdyż nie ftychác rofterku/ nie ftychác ni zwády [między prawdziwymi przyjaciółmi]/ [...]. Iedno iáko rodzeni/ ták fobie miefzkáią. *RejWiz* 43.

Szereg: »rodzony i powinowaty« (1): Bo moi rodzeni y powinowáci, fámiłiiéy zacnéy Wáfzéy X.M. długi czás byli fługámi. *SarnStat* 168.

a. O zwierzętach (3) :

Wyrażenia: »ciotczony rodzony« (1): [przyjaciel zalecany zachwala chudego konia:] A ieft tákiego ftádá/ że ledwe v kroláby mu bráthá ználazł/ ánobý thákuchnego ciothczonego rodzonego ledá gdzie ná polu chwycił/ iedno iż mi fie z byftróści puścił inochodą *RejZwierc* 90.

»dziateczki (a. dzieci) rodzone« (2): [młode kukułki podrzucone do cudzego gniazda] Wydźieraią dźiedzicom [...] Co im Oćiec y mátká do nofká przyniešie. Przeymuią im pokármy; dla tego też gładfze Niżli dźieci rodzone bywáią y wártfze *KlonWor* 61, 61.

II. W funkcji właściwej (30) :

1. *Urodzony, zrodzony; natus Calag* (26) : *Calag* 214b; A wiek moy/ w krotki czás bárzo ściśniony/ Więc ieft nápełnion roznością przykrości/ Zchodzę/ niedawno rodzony w ciężkości. *GrabowSet* T2v.

Przen: O relacji Bóg Ojciec – Chrystus Syn (22) : Ieden Bog y oćiec á on nie rodzony/ ieden fyn á on rodzony *Chryftus SkarJedn* 281, 280.

rodzony z kogo (3): Niezmierna łáská nikomu nie fpowinowáconego Bogá/ świátu fię niewdzięcznemu ziawiłá: Syn Boży/ [...] przedwieczny bez początku rodzony z Oycá *SkarŻyw* 1, 113, 172.

W przeciwstawieniach: »czyniony (4), nierodzony (2), stworzony (3), sposobiony ... rodzony« (7): *SkarŻyw* 597; wiára y wyznánie to w fobie zámyka/ iż Pan Chryftus ieft Synem Bożym/ nie fpofozionym iáko inni święci y Prorocy/ ále rodzonym przed wieki/ iedney náтуры z Oycem y boftwá iednego. *SkarKaz* 117a; Nie Moyzezf/ nie Heliafz/ nie żaden święty/ nie Anyoł ktory/ Synem ieft moim/ ále ten łam. nie czyniony/ áni ftworzony/ ále rodzony *SkarKaz* 117b, 275a, 276a, 484b, 516a.

Wyrażenia: »rodzony bez początku« [szyk 1:1] (2): á ieden ieft Bog tworcá niebá y ziemie/ y Syn iego Chryftus Iezus/ rodzony od wieku bez początku. *SkarŻyw* 408, 1.

»rodzone słowo« = *Chrystus* [szyk 1:1] (2): Syn Boży [...] obierał też y ty/ przez ktoreby iáko połláńce y poruczniki fwoie/ nas potomnych czáłow/ rodzone fłowo prawdy/ żywot wieczny dáiące/ do chodziło. *SkarŻyw* 383; *SkarKaz* 484b.

»syn rodzony« [szyk 5:2] (7): Iediny ieft rzeczon fyn boży rodzony/ wyobrażenie boga oycá *SeklKat* O2v; *WujNT* 67 marg; Infzy ieft Oćiec rodzący/ á infzy Syn rodzony á nie rodzący/ iáko też infzy Duch pochodzący. *SkarKaz* 485b, 117a, 276a, 417a, 516a.

»od wieku (a. wieków) (i bez czasu), przed wieki, wiecznie rodzony« [szyk zmienny] (5:3:1): Duch S. od fyná/ pochodzi/ to tenże fyn od oycá wiecznie má/ od ktorego też wiecznie rodzony ieft. *SkarJedn* 272; *SkarŻyw* 113, 172, 408; Ten [*Chrystus*] przyłzedfzy ná świat w náturze ludzief/ oznaymił fię być Synem Oycá niebiefkiego. nie czynionym áni fpofozionym: (bo fię ták káždy w łáfce Bożey będąc zwác może) ále rodzonym od wieku *SkarKaz* 275a; O dobroci ktora dáry twemi

nápełniałz wŕzytko łtworzenie: [...] Synu od wieku y bez czáfu rodzony [...] zmiłuy fię nád námi *SkarKaz* 279b; A iednák nam wiernym oznáymiono potym/ y ten ś. Ian náuczył/ iż Słowo o którym powiedział/ ieŕt Synem Bożym przed wieki rodzonym. *SkarKaz* 486b, 117a, 516a.

Szeregi: »rodzony, własny« (1): bo to łączno było wierzyć kto ná święty iego [*Chrystusa*] żywot pátrzył: ále iż był rowny Bogu/ iáko rodzony włáŕny Syn teyże náture z Bogiem *SkarKaz* 417a.

»wynikający i rodzony« (1): łowo [...] Závždy było/ gdzie iedno y łkad poczniefz/ nie łtworzone áni czynione: ále wynikájące y rodzone *SkarKaz* 484b.

a. Związany z pochodzeniem, rodzeniem się (2) :

Wyrażenia: »rodzone potomstwo« [*szyk 1:1*] (2): Przeto łamofłáncy łą ich [*heretyków*] Miniŕtrowie/ [...] łami łobie moc Boską do kazánia y czynienia łakrámentow przyczytáią/ ktorey áni od Bogá wzięli/ áni iey żadnym prawdziwym cudem podeprzeć mogá/ áni iey też potomłtwem rodzonjm/ y dziedzictwem wziąć mogli *SkarJedn* 34; *KlonŻal Cv*.

»zacnie rodzony« (1): Zacnie rodzone potomłtwo *REIA* dowćipnego Enniufá Polłkiego/ Płáczé *KlonŻal Cv*.

2. Drogi, ukochany [V] (3) : Proŕzę też y ćiebie rodzony áłbo prawdziwy towarzysłfu [*germane compar*]/ pomagáy tym ktorzy łemną robili w Ewángeliey *Leop Philipp* 4/3; Meł meum, Mój dułzko/ mój rodzony/ Mój miły. *Mącz* 213d, 220b.

3. Wrodzony, naturalny (1) : Dałci Pan Bog pięć łmyłłow rozumu przyrodných/ Vmieyże ie łpráwować w obyczáioch godnych. Dałci zálię przyłtáwy chćiwość z iey corkámi/ Ktore lubuią ciáłu á władáią námi. Więcey fię ty rodzone zmocniły w człowieku/ Przeto żywoty ludzkie łą krotkiego wieku. *BielKom C3v*.

Synonimy: **I.** *bliski, krewny, powinny, powinowaty, pokrewniony, przyjaciel*; **II.** **2.** *drogi, miły, ukochany*.

Cf **NIERODZONY**, [**PULRODZONY**], **RODNY**, **RODZIĆ**